

Zondag 7: Geloven

Vraag 20:

Krijgen dan alle mensen door Christus het heil terug, zoals zij in Adam veroordeeld zijn?

Antwoord:

Nee, maar alleen zij die door waar geloof bij Hem worden ingelijfd en al zijn weldaden aannemen.

Vraag 21:

Wat is waar geloof?

Antwoord:

Waar geloof is een stellig weten waardoor ik alles voor betrouwbaar houd,

wat God ons in zijn Woord geopenbaard heeft.

Tegelijk is het een vast vertrouwen, dat de Heilige Geest door het evangelie in mijn hart werkt, dat niet alleen aan anderen, maar ook aan mij

vergeving van de zonden, eeuwige gerechtigheid en eeuwig heil door God geschonken zijn, enkel uit genade, alleen op grond van de verdienste van Christus.

Vraag 20 kun je ook anders formuleren: wanneer heb je profijt van het lijden en sterven van Christus? De Catechismus laat daarover geen misverstand bestaan: daarvoor is geloof nodig in Christus!

1 Geloven is onmisbaar voor redding

Als we dat zo zeggen, kan dat moeite oproepen: 'Geloof in Christus is nodig? Maar al die miljoenen en miljoenen mensen dan die niét in Christus geloven, die vaak zelfs niet van Christus gehóórd hebben. Gaan die dan allemaal naar de hel? Past dat bij onze God?'

Wie deze pijn voelen, komen soms tot de conclusie: 'Christus is vast voor álle mensen gestorven en bezorgt hen allemaal redding. Christenen zijn daarmee bekend, maar niet-christenen zijn onwetend maar zij hebben net zo goed toekomst.'

Begrijpelijk als mensen zo praten, want niemand gun je de hel. Dat is zo'n verbijsterende realiteit; daar wil je liever over zwijgen. Inderdaad moeten we hier voorzichtig praten. Er is immers verschil tussen mensen die nooit van Christus gehoord hebben én mensen die ongehoorzaam aan Christus zijn geworden. Ik denk hierbij aan Johannes 3:38: 'Wie in de Zoon gelooft heeft eeuwig leven, wie de Zoon niet wil gehoorzamen zal dat leven niet kennen; integendeel, Gods toorn blijft op hem rusten.' In deze tekst wordt alleen gesproken over mensen die beter kunnen weten maar toch hun eigen gang gaan. Er zijn dus mensen die God de rug toe keren: 'Christus? Ik heb lak aan Hem.' Zulke mensen roepen Gods toorn over zich op. God is nu eenmaal geen goedgezak, die over zich heen laat lopen. Hij neemt ongehoorzaamheid en zijn eigen toorn daarover ernstig. Ook de mens neemt Hij serieus: willen zij zonder Hem leven? Dan worden ze niet tegen hun zin in gered. Integendeel, ze krijgen hun zin en mogen in de hel zonder Hem verder.

Maar er zijn ook mensen die nooit van Christus gehoord hebben. Misschien zijn ze naar beste weten godsdienstig geweest. Is dat allemaal voor niks, gaan zij voor eeuwig verloren omdat Christus voor hen een onbekende is? Eerlijk gezegd durf ik dat niet keihard te zeggen. Ik zeg daarmee niet dat ze gered worden, maar het omgekeerde wil mij niet door de keel. Hierbij moeten ik denken aan een bepaalde uitvoering van het King's College Choir. Als zij Psalm 137 zingen, met die verschrikkelijke woorden: 'Heil hem die hun kinderen op de rots te pletter slaat', dan zingen ze dat heel zachtjes, want zoiets krijg je toch haast niet over de lippen?! Zo ook hier, als we het hebben over mensen die buiten Christus om hebben geleefd. Ik denk dat we niet zo precies moeten aanwijzen: die en die gaan dan en dan naar de hel. Laten we dit in Gods hand leggen; Hij zal billijk oordelen, want bij Hem is een perfecte balans tussen rechtvaardigheid en barmhartigheid.

Daar komt nog iets bij: we moeten niet zo focussen op anderen. Ik denk aan een woord van Christus. Dat staat in Lucas 13. Iemand kwam bij Christus met de moeilijke vraag: 'Heer, zijn er weinigen die behouden worden?' Net zo'n vraag als zonet. En wat zegt Christus dan: 'Strijd om in te gaan door de enge poort.' Daarmee zegt Christus in feite: 'Stel geen vragen over anderen, vragen die uiteindelijk alleen God aangaan, maar ken je eigen verantwoordelijkheid. Met andere woorden: geloof in Christus, en roep ook iedereen op voor Christus te kiezen. Geloof in Christus is nu eenmaal onmisbaar.

Christus' werk is niet automatisch in het voordeel van een mens. Dat kunnen mensen soms wel eens denken, misschien ook hier in de kerk. Er zijn er immers die mee sukkelen: ze gaan naar de kerk, doen op allerlei tijden hun gebeden en dat is het dan zo'n beetje. Zulke mensen kunnen denken: 'Met mij zit het wel goed en komt het wel goed.' O ja? God maakt ons duidelijk: je moet actief zijn, een levend geloof is nodig. Je kunt je als christen niet vrijblijvend tegenover God en Christus opstellen. Er hoort toewijding te zijn, betrokkenheid bij het Evangelie.

Maar dan brengt geloof ook redding. Door het geloof word je namelijk verbonden met God, met Christus. Je kunt geloven immers op verschillende manieren omschrijven: Geloven is dat je je handen legt in Gods hand, en daarbij uitspreekt: 'God, ik kan mezelf niet overeind houden en op weg houden. Zonder U kom ik elke keer ten val en kom ik zelfs tenslotte in de afgrond terecht. Wil ik overeind blijven, op koers blijven, dan moet ik bij U zijn. U alleen kan mij naar m'n eindbestemming brengen.' Dat is geloven.

Geloven is ook dat je je laat inlijven in Christus. Dat betekent dus dat we ons niet individualistisch opstellen. Dat is wel onze aard: 'Ik wil het zelf doen'. Maar we kunnen ons niet redden; daarvoor zijn we te smerig. We moeten het hebben van Christus. Van Hem geldt dat Hij zijn bloed voor ons heeft laten vloeien en daardoor kunnen we schoongewassen worden. Bovendien geldt van Hem dat Hij er glorieus aan toe is; als we met Hem zijn verbonden, krijgen ook wij straks deel aan die glorie.

Geloven is dan ook dat we bij Christus willen horen. Wie zo gelooft kan zeker zijn van Gods liefde. In Johannes 3 staat het zo: buiten Christus om botsen we op tegen de toorn van God. Ongeloof is dus fa-taal. Maar plaats je je in de schaduw van Christus, stel je je onder Gods hoede, dan ervaar je de liefde van God, dan is Hij je Vader.

Zo worden we doordrongen van de betekenis van het geloof als onmisbaar voor onze redding. Daarom geldt voor ouderen en jongeren: Laat je niet leiden door je gemakzucht, wees niet onverschillig tegenover Christus: 'Ik weet het niet, hoor. Het zegt me eigenlijk allemaal niks.' Het is vreselijk link je zo op te stellen. Je zet daarmee je redding op het spel. Het beste dat mensen kunnen doen is: kiezen voor Christus. Dan ben je geborgen bij God, nu al en zelfs voor eeuwig.

2 Geloven is een zaak van het hart

Maar wat is geloven nou precies? In ons Nederlands heeft het woord geloven altijd iets onzegers: 'Ik geloof dat...' betekent immers: 'Ik weet het niet zeker, ik meen van wel, maar er is twijfel bij.' De Catechismus spreekt heel anders, in navolging van de Bijbel: geloven is zeker weten. Maar dat dan niet zakelijk bedoeld, als een weten dat alleen in je hoofd zit. Het is een zaak van het hart.

Soms doen mensen dan moeilijk: 'Een zaak van het hart? Maar ik voel, ik ervaar helemaal niks.' Dat is een lastig punt: geloof en gevoel. Maar zoveel is voor mij duidelijk: gevoel en ervaring zijn niet beslissend. Beslissend is je gerichtheid: wat is voor jou belangrijk, waar loop je warm voor (daar komt dus toch gevoel om de hoek kijken). Vervolgens krijg je daar vaak, maar dan als iets extra's, allerlei beleving bij.

Maar wat is geloven dan? Dat je Gods Woord als betrouwbaar erkent, maar eveneens dat je erkent: dit Woord is ook op mij van toepassing; het gaat over de kern van mijn bestaan. Op die manier wordt de Bijbel meer dan een gewoon boek:

Neem nou Genesis 1: voor een gelovige is dat maar niet een verhaal, maar als je gelooft krijg je daar te horen: 'Dus, deze wereld is de wereld van mijn Vader!'

Lezen we in de Evangeliën over Golgota, dan stuit je als gelovige niet maar op een trieste geschiedenis, waarna je overgaat tot de orde van de dag. Nee, je realiseert je: 'Christus is daar in plaats van mij gestorven. Hij geeft mij daarmee toekomst.'

Denk ook aan Paulus. Wie hem gelovig leest, bestudeert niet Paulus' theologie, maar krijgt te horen: 'Ik krijg vrijspraak, het eeuwige leven is ook voor mij.' Daar past verwondering bij, hunkering naar wat ons in het vooruitzicht gesteld wordt.

Neem tenslotte de Bijbel als geheel: voor wie gelooft is dat niet maar een boek vol letters. Nee, je ontmoet daarin Christus, die via die letters als het ware met open armen op je af komt. Dat is geloven.

Geloven is ook dat je je optrekt aan Gods beloften. Je laat je niet leiden door de waarneembare feiten; die kunnen je soms geweldig in verwarring brengen, want ze zijn vaak onthutsend en lijken geen zin te hebben. Wie gelooft laat zich hierdoor leiden dat het Woord tegelijk Evangelie is: wat God zegt, wordt door Hem waargemaakt: 'Jij klampt je vast aan Gods beloften, aan Christus? Dan is er geen goddelijke toorn, geen hel voor jou; je gaat vrijuit.' Daar kunnen we van op aan, elke keer weer mogen we bij God met een schone lei beginnen. Ook zegt God: 'Wie bij mij hoort, gaat geen dood en ontbinding meer tegemoet als laatste fase, maar uiteindelijk een glorieus leven'. We kunnen er zeker van zijn: we hebben een ongekende toekomst. Dat is waar geloof, echt geloof.

Er bestaat ook onecht, namaak-geloof. Dat is een geloof waarin je houvast zoekt bij iets uit deze wereld. Dat loopt altijd uit op een mislukking, want elke menselijke zekerheid breekt je uiteindelijk af bij de vingers.

Maar als je Christus vastgrijpt, dus als je Gods Woord als betrouwbaar aanvaardt, je optrekt aan zijn beloften, dan is er soms vast nog twijfel of onzekerheid. Maar tegelijk kan dan buiten discussie staan: ik ben een kind van God, ik word door Hem gedragen. Zo is geloven een zaak van het hart.

Het is dus niet genoeg met je verstand te zeggen: 'Ik geloof dat de Bijbel klopt; ik ben er helemaal mee eens.' Je moet warmlopen voor de inhoud: voor God, voor Christus, voor je redding.

Het kan dan best zijn dat je gevoel, je beleving vragen oproept: 'Ben ik wel enthousiast genoeg, zegt het mij wel voldoende?' Waar het om gaat is: waar zoek je je houvast, van wie verwacht je het? Er moet dus vertrouwen zijn, vertrouwen dat God door Christus redt, liefdevol vergeeft. Geloven is dus dat je je zekerheid zoekt bij Gods beloften, bij Christus.

3 Geloven valt op te brengen

Maar kunnen we het opbrengen zo te geloven? Inderdaad, ons geloof wordt vaak aangevochten. Bijvoorbeeld door collega's: 'Geloof jij dat? Doe niet zo bekrompen'. Als je dat bij je laat binnenkomen, kan je geloof langzaam aan gaan vervagen. Ook kun je last hebben van je gesecculariseerde omgeving; daarin kom je immers niks van en over God tegen, lijkt het; en dan kun je jezelf zomaar gaan afvragen: 'Hoe zit het eigenlijk met God?'

Ook kun je jezelf in de weg zitten. Misschien is je innerlijk een warboel, zit je in de knoop; dan geeft het geloof soms helemaal geen houvast meer. Of er zit een bepaalde zonde in je leven, die je maar niet kwijt kunt raken. Of je hebt een vernietigend negatief zelfbeeld; dan vraag je je misschien af: 'Wat stelt dat geloof van mij eigenlijk voor? Moet je eens kijken wat voor waardeloos iemand ik ben. Zou Gods liefde voor mij zijn?' En dan val je als gelovige helemaal stil.

Geloven kan zo heel twijfelachtig worden. En waardoor gebeurt dat dan? Doordat je je op jezelf richt, op wat jij kunt, weet en doet. Maar gelukkig, GóD is actief. Natuurlijk is geloof ook onze actie. In antw.20 staat niet voor niets dat we Christus weldaden moeten áánnemen; en in antw.21 over waar geloof wordt gesproken over wat ik allemaal doe. Concreet: wie gelooft opent z'n oren zodat het Woord binnenkomt; ook opent die z'n hart zodat de Geest daarin kan werken. Zo iemand doet z'n handen open, zodat God die vult met zijn geschenken. Dat is allemaal waar: geloven vraagt om onze inzet.

Maar beslissend is dat GóD daarin werkzaam is. Zondag 7 zegt immers dat we bij Christus wórdén ingelijfd; ons geloof is dus allereerst een geschenk, een daad van God. Verder is het de Heilige Geest die door middel van het Evangelie in mijn hart werkt; Hij ruimt daar de weerstanden op, zodat Gods Woord beslag op mij kan leggen. Om deze goddelijke inzet in mij is geloven niet teveel gevraagd maar juist haalbaar. Daarom hoeven we niet moeilijk te doen.

Uiteraard zijn geloofsmoeiten wel begrijpelijk, want er zijn zoveel storende factoren, misschien mijn levensgeschiedenis of problemen in het heden, waardoor je verzucht: 'Ik wou dat ik kón geloven.' Maar gelukkig: je staat er niet alleen voor. God zit achter je geloof, zijn Geest is actief in jou en zet je daarvoor in beweging. Hierdoor begrijpen we waarom Paulus de Filippenzen (2:12-13) aanspoorde: 'Blijf u inspannen voor uw redding (...), want het is God die zowel het willen als het handelen bij u teweegbrengt.' Daarom valt het op te brengen om te geloven.

4 Geloven gebeurt in gemeenschap met anderen

Geloven is natuurlijk een persoonlijke zaak. Niet voor niets staat in antw.21: 'ik...mijn hart...aan mij...' Het is dus onvoldoende te geloven wat de kerk gelooft.' Altijd geldt de vraag: 'Wat geloof je er zelf van?' Bij geloven hoort dat je het jezelf eigen maakt. Dat is de goede autonomie! Daar is de hulp van de Geest bij nodig. Maar als die in je werkzaam is, laat je je niet meedemen met de andere gelovigen, maar ga je er zelf voor: 'Wat ik ervan vind, nou dit...' Het komt dan uit jezelf.

Waar het mij hier om gaat is, dat je nooit in je eentje gelooft, als een individualist. Telkens zeggen we weer: 'Wij geloven..., ónze Vader....' We geloven als lid van een gemeenschap.

Die gemeenschap, die onderlinge verbondenheid is er allereerst met medegelovigen van vandaag. In antw.21 is sprake van wat de Geest doet 'aan ánderen' en in antw.22: 'wat óns beloofd wordt.' Er staan dus gelovigen naast me. Vandaar dat in het Nieuwe Testament telkens het woordje 'elkaar' terugkeert. Ik moet van betekenis zijn voor de ander, en de ander voor mij. In Zondag 21 wordt dat breder uitgewerkt als stilgestaan wordt bij de kerk als gemeenschap van de heiligen. Geloven gaat dus, als het goed is, samen met opmerkzaamheid: wat heeft de ander nodig? En: hoe kan ik een beroep doen op de ander?

Daarnaast heb ik als gelovige een band met medegelovigen van vroeger. Dat past niet bij de tegenwoordige tijd. Allerlei zaken zijn enkele maanden in de mode, maar dan zijn ze ook weer helemaal uit. Het verleden is dus iets dat je met opluchting achter je laat. Bij het geloof zit dat anders. Al gelovend kijken we ook naar gisteren en zelfs naar eeuwen terug, naar onze belijdenisgeschriften bijv. uit de zestiende eeuw, naar iemand als Calvijn (overleden in 1564) of Augustinus (overleden in 430). We maken nog altijd van hun wijsheid gebruik en staan zo op de schouders van ons voorgeslacht.

Stel dat we telkens opnieuw moesten beginnen. Hoe moeizaam is dat niet: het is een kwestie van vallen en opstaan. Dat ziet je in de kerkgeschiedenis telkens gebeuren; dat zie je ook in ondergrondse kerken die afgesneden zijn van hun medegelovigen uit heden en verleden. We maken daarom graag gebruik van wat ons voorgeslacht met zweet, tranen en soms zelfs bloed van het Woord begrepen heeft. Daarin herkennen we het werk van Gods Geest.

Kortom, al gelovend zijn we ingebed in de kerk, de kerk van vandaag maar er loopt ook een duidelijke lijn naar vroeger. Geloven is zo iets heel bijzonders: we horen bij een gemeenschap; we staan er niet alleen voor, want God helpt; onze hele persoon is erbij betrokken, tot en met ons hart; het betekent redding. Daarom komt elke keer de oproep op ons af: wees nou niet ongelovig, maar geloof met overtuiging in Jezus Christus! Dat is een zaak van leven en dood. Bovendien geven we al gelovend God de eer die Hem toekomt, tot ons behoud.